

Alphons F.J. Leysen

Teun de Jager

tekening door Anton Pieck

Teun de Jager

Een verhaal uit de Camera Obscura van Hildebrand

In 1839 verscheen de Camera Obscura, een verhalenbundel van Nicolaas Beets. Hij schreef dat in zijn studententijd onder het pseudoniem Hildebrand. Tot 1871 bleef hij daar verhalen aan toevoegen, waaronder het verhaal van Teun de Jager.

Het bekendste verhaal is dat over de familie Stastok. Ik kan mij nog goed herinneren dat op mijn middelbare school, het Christelijk Lyceum in Alkmaar, dat verhaal op een schoolavond als toneelstuk werd opgevoerd.

In de uitgave van 1877 werden voor het eerst een aantal tekeningen aan de verhalen toegevoegd. Het verhaal dat hier in dit artikel staat komt uit de druk van 1884. In 2008 verscheen er een druk in eigentijdse hertaling.

De realisatie van het beeld in Schoorl kent een lange weg

Al in november 1987 gaf Kees de Bakker van uitgeverij Conserve, als eerste deel in de 19e eeuw-reeks het verhaal van Teun de Jager uit in de oorspronkelijke versie. Naderhand hertaalde hij het voor *'Hier schijnt de zon'* (2003) en *'Hier is zon, zee en zand'* (2018). In 1987 ontstond bij Kees de Bakker ook het idee om een beeld voor Teun de Jager op te richten.

In 2016 kwam ik als voorzitter van de Lions ook met het voorstel om een beeld van Teun de Jager op te richten. Om het beeld te financieren werd de gids *'De zilverkust'* uitgegeven via uitgeverij Pirola. De gids bracht ruimschoots het benodigde geld op maar toch werd het plan niet uitgevoerd.

Toen omstreeks 2019 er een plan voor de renovatie van Schoorl Centrum op tafel kwam zag Kees de Bakker zijn kans schoon en stelde de gemeente Bergen voor om de z.g.n 2% regeling te gebruiken om een beeld van Teun de Jager te realiseren. De gemeente vond het een goed plan en er werd een historische werkgroep gevormd met ondermeer Kees de Bakker, Alphons Leysen en Arian de Rijk.

Hildebrandmonument met onder andere het beeld van Teun de Jager in de Haarlemmerhout

De werkgroep maakte een profiel voor het beeld. Zesentwintig kunstenaars deden een voorstel waaruit de kunstcommissie van de gemeente er drie selecteerde. De bevolking mocht uit de drie kunstwerken kiezen en zij koos voor het beeld van Guust Persoon uit Driehuis. Ook bedacht de werkgroep een wandeling langs plekjes die iets te doen hebben met het verhaal van Teun de Jager.

En dan eindelijk wordt op 28 mei 2025 het beeld van Teun de Jager op het Roode Leeuwplein officieel onthuld,

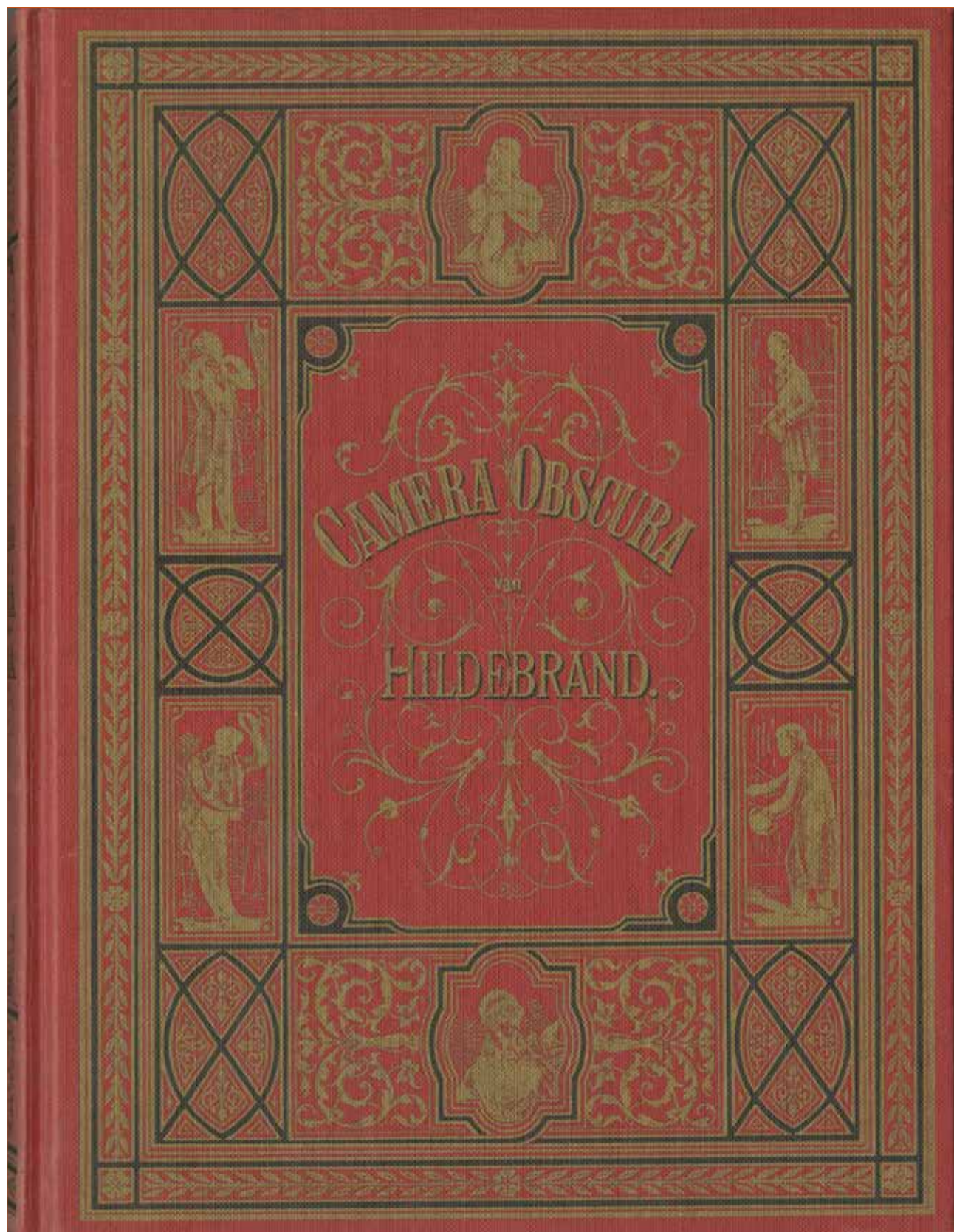
Teun de Jager met rechtsonder z'n hondjes in de beeldengroep van het Hildebrandmonument in de Haarlemmerhout

in 1958 werd het beeld ook geplaatst in het Vondelpark te Amsterdam (foto Cees Camel)

In de Haarlemmerhout werd overigens al op 1 januari 1962 het 'Hildebrandmonument' onthuld, waarbij o.a. de persoon van Teun de Jager voorkomt.

In 1958 liet de gemeente Amsterdam ook in het Vondelpark het beeld van Teun de Jager van Jan Bronner plaatsen.

Op de volgende pagina's volgt een copie van het verhaal van Teun de Jager uit de Camera Obscura van Hildebrand, Uitgave De Erven F. Bohn, 1884.

CAMERA OBSCURA

VAN

HILDEBRAND.

Nec luxuriam pudet, sed non incidere ludam.

HORATIUS.

Geïllustreerd door F. CARL SIERIG.

NIEUWE, GOEDKOOPE UITGAAF.

HAARLEM. — DE ERVEN F. BOHN.

1884.

TEUN DE JAGER.

Het laatste eenigszins teekenachtige dorp aan Hollands westelijken kustkant is zonder twijfel het armelijk Schoorl. Het ligt aan den voet der duinen, ter plaatse

waar die het allerbreedst zijn, om bij Kamp plotseling geheel af te breken, en tot aan Petten toe het land hunne bescherming te onttrekken en dat groote open daar te stellen, hetwelk de beroemde Hondsbossche Zeewering, tot welker instandhouding zooveel paalwerk en zoo veel maaltijden onvermijdelijk zijn, noodzakelijk

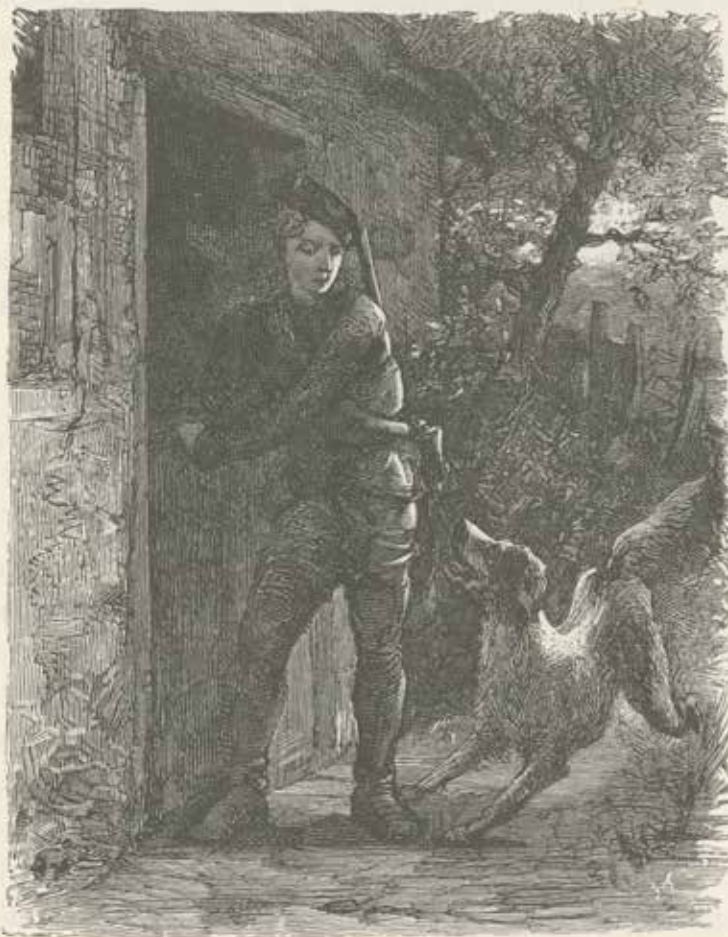
maakt. Even als in het aangrenzend Bergen, treft hier den wandelaar het aange-naam schouwspel eener hooge, met dicht kreupelhout en koele bosschages bewassen duinhelling; en van die heerlijkheid af, welke BORSELENS, BREDERODES en NASSAUS onder hare vroegere bezitters telt, tot aan ons klein Schoorl toe, gaat men, langs een bevallig slingerenden zandweg, ter wederzijde altijd in de schaduw van eiken, iepen, berken en allerlei geboomte, langs welks stammen zich hier en daar het klare duin-

water in kronkelende beekjes voortdringt, en waartusschen zich aan weerskanten van afstand tot afstand de kleine stulpjes der bewoners vertoonen, aan de oostzijde niet zelden half in het duin begraven, en van boven grauw van bloeiende mossen en knoestige zwam.

Aan het einde van dit aangenaam pad steekt het groene torentje van Schoorl spits in de hoogte, om op het eigenlijk dorp en zijn vele graanakkers neder te zien, waar de gort geoogst wordt, die tot de vermaardheden der Alkmaarsche markt behoort. Die deze liefelijke bosschages doorwandeld heeft en, na zich eerst in den koe-len lommer en daarna in de eenige herberg van het dorp te hebben verkwikt, nog hooger noordwaarts op wil, moet eerst zijne rekening met het geboomte sluiten; want hem toeft niets anders dan het Hondsbosch, dat in het geheel geen bosch is, daarna de Zijpe, Westfrieslands grootste drooggemaakte ylakte, en dan de woestijn van het Koegras, totdat hij bij den Helder in het Marsdiep staat te staren en aan den oostkant het eiland Texel ziet opdoemen, waarvan reizigers verzekeren dat er een lief

boschje bestaat tusschen den Burg en het Schild, nietig overschot van vroegere woudpracht.

Het was in de laatste dagen van September 183*, op een zeer vroegen morgen, voordat de zon nog op was, dat de kleine deur van een der boven beschreven stulpjes, aan den duinkant nabij Schoorl, openging, en zich een jonge man op den drempel vertoonde, die met oplettendheid lucht en windstreek in beschouwing nam. Een schoone bruingevlekte patrijshond was reeds, zoodra de bovendeur was opengegaan, over de onderdeur gesprongen, en rolde zich

nu met kennelijk genoegen voor zijne voeten in het zand, of sprong tegen zijne knieën op, en legde zich dan weder voor een oogenblik, met de voorpooten uitgestrekt, en den kop daartusschen, neder, om straks weër op te springen, zachtkens jankende en alle de geluiden en figuren ten uitvoer brengende van een jachthond, die genoegen smaakt. Over 't geheel is er geen dier, dat lichter te vermaken valt, en minder spoedig blasé is. Zijn meester behoeft slechts naar het geweer te grijpen, en deze beweging roept dadelijk de schitterendste vooruitzichten van genot en zaligheid voor de ontvlamde verbeelding van den hond, waarvan ik mij overtuigd houde, dat de opgenoemde vreugde-teekenen slechts flauwe bewijzen zijn, vergeleken bij het gevoel, dat zijn ruige borst doortintelt, en zulks niettegenstaande hij zeer wel weet, dat voor hem al de genoegens van den dag zullen bestaan in loopen, staan, drijven, en apporteerén, zonder ooit of immer eenige hoop te mogen voeden op het geringste aandeel in den buit.

De jonge jager — want het was er een — zag er in zijn versleten groen buis, met de oude weitasch en ouden hagelzak kruislings over de beide schouders, de broek in de laarzen, de groene lakensche muts schuins opgezet, en het kort dubbel jachtgeweer, met het groen, afhangend cordon onder den arm, recht teekenachtig uit. Hij was groot en fors, een blonde zoon der Celten, en zijn bruinverbrand gelaat deed het heldere blauw zijner oogen te meer uitkomen; maar op dit oogenblik, als hij eerst naar de lucht en daarna om zich keek, hadden zij eene neerslachtige uitdrukking.

“Koesta, Veldin!” riep hij, en het was alsof de blijde sprongen van het dier hem verveelden, dat niet gehoorzaamde aan dit bevel, maar zijne knieën nog steeds met dezelfde vroolijkheid bleef lastig vallen, daar hij de deur sloot. Hij gaf Veldin een schop.

Het dier droop met den staart tusschen de beenen af, en jankte.

“Kom maar hier, Veldin!” hernam de jager, berouw toonende. En hem den kop streelende, voegde hij er bij: “Kan jij 't helpen, dat de baas slecht gedroomd het?”

Hij nam den weg aan naar het dorp.

Indien de Schoorlsche jeugd haar teun den Jager, want zoo heette hij algemeen, op dezen vroegen morgen had zien gaan, zij zou haar oogen nauwelijks geloofd hebben. Want nooit zag zij zijn oog zoo droevig, nooit was zijn stap zoo slenterig en onverschillig. Hij was onder hen voor den opgeruimdsten borst van het dorp bekend, en hetzij hij den kinderen en nieuwsgierigen knapen wonderlijke jachtlegens diets maakte, hetzij hij de jonge meisjes koude hagelkorrels in den halsdoek vallen liet, of de oude besten met zijne vroolijke invallen opleukerde bij het spinnewiel, altijd scheen het uit zijn hart te komen, uit zijn zorgeloos en blijmoedig en luchtig hart. En toch behoorde teun de Jager tot die gestellen, bij wie de vroolijkheid minder eene eigenschap dan een vermogen der ziel schijnt te zijn, en was er onder deze leven-

dige beek zijner opgeruimdheid, waarin zich niets dan licht en bloemen schenen te spiegelen, een bodem van ernst en droefgeestigheid. Aan deze gaf hij zich niet zelden in de eenzaamheid over, en eene kleinigheid was in staat hem in die stemming te brengen. Dan was hij moedeloos en zwaarmoedig. Dan dacht hij, zonder merkbaren overgang, aan zijne moeder en zijn vader, die hij had zien sterven, en "aan de groene boompjes" van het kerkhof; dan zag hij voor zichzelve geen ander verschietsel dan van armoede en gebrek; totdat de tegenwoordigheid van menschen hem uit de mijnering opwekte, en hij weer de vroolijke, grappige TEUN de Jager was van altijd. De jacht was zijn lust en zijn leven, en van half September tot 1 Januari genoot hij eerst recht. Met het vroolijkste gezicht van de wereld ging hij telken morgen vóór de zon in 't veld; maar wonderlijke dingen kon hij denken, op de lange, eenzame wandelingen, met het geweer in de hand, en niemand rondom hem dan zijn getrouwe Veldin. Heden scheen er veel naargeestigs op til te zijn voor zijn hoofd en gemoed, want traag en druilend was reeds het begin.

Zijn gelaat helderde evenwel niet weinig op, toen hij bij een klein huisje stilstond,

dat zich aan zijn rechterhand half tusschen het geboomte verstak. Hij luisterde aan het gesloten venster. Eén oogenblik scheen hij te aarzelen; toen vermande hij zich, en tikte met de bruine knokkels tweemaal tegen het oude luik. Een geluid van binnen, alsof er een

stoel verzet werd, beantwoordde dit sein.

Hij glimlachte.

"Ze zullen er wezen!" riep hij luide.

"Wel goed!" antwoordde eene welluidende vrouwenstem, die uit de diepte scheen te komen.

Nog een oogenblik vertoefde hij, en langzaam vloeide de glimlach weg op zijn lippen, en hernam zijn gelaat de sombere uitdrukking van zoo even. Hij hief zijn hoofd op en miste den hond.

Hij floot zachtkens. Veldin was dichterbij dan hij gedacht had, en sprong uit het

hooge toeterloof, waaronder zich, vlak naast het stulpje, een kleine duinsprank verschool, te voorschijn.

"Duivelsche hond! moet je nou al zuipen?" gromde hij baloorig. Maar terstond veranderende, zei hij zacht tot zichzelf: "Als ZIJTJE wist dat ik knorrig op den hond was! Ik verdien vandaag ongelukkig te zijn."

Een ongelukkige overtuiging voor iemand, die ter jacht gaat.

Nu verhaastte TEUN de Jager zijne schreden, en bereikte het dorp.

De hond scheen het akkerland voor zijne bestemming te houden, en verwijderde zich rechtsaf. Hij riep hem terug.

"Hierheen, Veldin!" zei hij vriendelijk: "je mot klimmen, man. Ze hebben de stoppels nog niet noodig, in 't duin is nog genoeg te grazen." En hij wendde zich links.

"Mot je boven wezen, TEUN?" vroeg een man, die ook al op scheen te zijn, en plotseling te voorschijn kwam, met een grijs buis met jachtknoopen, een stok in de hand, en een hoed, met een groenen band er om, op.

"Ja, JANTJE!" antwoordde de jager; "ze zijn nou nog te drok bezig op de geest."

"Je spreekt een waar woord," zei de oppasser van het Berger Bosch, want die was het. "Wil je niet reis opsteken?" vroeg hij er bij, hem minzaam zijn pijp voorhoudende.

"Dankje, JANTJE!" hernam TEUN; "k heb vandaag me tabak nog niet verdiend. Je bent er al vroeg bij. Heb je een strooper op 't spoor, of hoe zit het?"

"Neen, maat!" antwoordde de oppasser. "Ik ga op Schoorldam of; ik mot te Alkmaar wezen, en ik rij met JAAPIE mee. Een gelukkige jacht."

"Dank je, hoor!" zei de ander. En van den hond gevolgd, naderde hij het duin, en maakte zich een weg door het kreupelhout, nat van den mist, waaruit duizend nietswaardige mosschen verschrikt opvlogen, en klom naar boven.

Toen hij den top des heuvels bereikt had, zag hij op het dorpje terug. De zon begon de kim te bereiken, en wierp reeds hare eerste stralen uit. De najaarsmist begon te blinken van al die kleurige tinten, die het doen schijnen, alsof de regenboog op aarde is afgedaald; het kruis op de torenspits begon te glimmen, en de droppe-len, die aan de punten der dichte bladeren beefden, namen hunne poëtische gelijkenis van schitterende juweelen aan. Zijn oog zocht het plekje, waar ZIJTJES stulpje zich onder het geboomte verschool. Niets bewoog zich daar, en ook in geheel het dorp was alles nog in stilte begraven; een enkele haan kraaide; een enkele hond kroop langzaam uit zijn hok te voorschijn; maar geen menschelijk wezen bewoog zich. Alleen zag hij op het rechte pad naar Schoorldam, den jachtoppasser, die zijnen weg met haastige schreden vervolgde.

"Alles slaapt nog," zei TEUN de Jager tot zichzelf, "en ZIJTJE is zeker ook weer

ingesluimerd. Zouën ze allegaâr droomen?" — "Gekheid!" vervolgde hij, haalde zijn veldflesch te voorschijn, en zich houdende, alsof hij den hond toedronk: "Komaan, Veldin! den eerste zen dood!"

Daarop spande hij de beide hanen van zijn dubbelloop, en begon het jachtveld af te treden.

In geheel Schoorl en Bergen was geen beter jager dan TEUN. Hij behoorde tot die weinige gelukkigen, die zoo goed als zeker van hun schot zijn. "Weetje wel, waar 't an houdt," had de oude KRELIS eens gezegd, daar hij voor *De Roode Leeuw* met eenige boeren op de bierbank zat, en TEUN voorbijkwam, beladen met een zwaren jachtbuit; weet je wel, waar 't an houdt, dat TEUN de Jager, als er twee hoenders opgaan, de een vóór hem en de ander achter zijn rug, ze toch allebei neêrleit?" — "Omdat ie een dubbel geweer het," had men geantwoord. "Mis, maat!" had KRELIS gezegd, "omdat ie een dubbel man is." Vandaar, dat TEUN de Jager ook nimmer klaagde over al die contrariëerende omstandigheden in de vier elementen, waar een aantal jagers het alleen aan toeschrijven, zoo zij platzak thuis komen, en zelden breed opgaf van hazen en patrijzen, die hij wel niet thuis bracht, maar waarvan hij zich overtuigd hield, dat zij in een of andere onnaspeurlijke krocht aan hunne wonden zouden moeten overleden zijn.

De teug, het voor een jager zoo welluidend getik der hanen van zijn geweer, de vroolijke zonneschijn, schenen TEUN de Jagers somberheid te verdrijven en hem moed in te boezemen; de omstandigheid, dat hij het jachtveld werkelijk bereikt had, wekte zijnen geest op. Veldin sprong wakker voor hem uit, en begon al spoedig zeer gewichtig met den neus langs den grond te snuffelen.

"De hond begint nou al te werken," zei TEUN, dat zal goed gaan."

Ook duurde het niet lang, of een schuchter haas sprong op. De twee schoten vielen, het een na het andere. De hond sloeg aan; het haas was vrij.

"Wat duivel nou?" riep TEUN de Jager, en smeed het geweer neder. Verbaasd zag hij den langoor na, die nergens gekwetst was en, van den hond vervolgd, de vlakte dóórvloog, tot hij aan de andere zijde van een duin verdween, waar Veldin hem woedende en met een kort onophoudelijk keffen nazat, maar telkens grond verloor.

Hij floot den hond terug, en laadde op nieuw.

"Ik dacht wel, dat ik ongelukkig wezen zou!" riep hij uit. "Nou, 't was maar een haas! Zacht, Veldin!" En hij vervolgde zijn weg.

"'t Was maar een haas," zei TEUN de Jager; maar wat wilde hij dan? Laat ik u iets van ZIJTJE vertellen, en gij zult het begrijpen.

Ik zal niet beginnen met te zeggen, dat ZIJTJE de mooiste was van al Schoorlsche meisjes; want zulk eene uitdrukking zegt soms niets, soms te veel, en is in alle gevallen afgezaagd. In duizend verhalen is het meisje altijd het mooiste van den omtrek. Maar zeker was zij een allerliefst kind, teerder en fijner dan de meeste boerinetjes, en dat het zilveren oorijzer van zondags, in de week zeer goed missen kon, om er allerbevalligst uit te zien. Zij was een weeskind en de steun en troost van eene oude grootmoeder en een doofstom broertje van een jaar of tien. Dit drietal maakte te zamen het kleine huishouden van 't stulpje onder 't geboomte uit. En behalve hare grootmoeder en het ongelukkige kind, had ZIJTJE niemand liever dan TEUN den Jager, en indien zij 't hart had gehad om ooit ofte ooit aan haar grootmoeders dood te denken, zou zij er misschien al heel na aan toe geweest zijn, om zich voor te stellen, TEUN de Jagers vrouw te worden. Zooals de zaken nu stonden, plaagde zij TEUN en TEUN haar uit alle macht, en verder kwam het niet. Maar de oude grootmoeder mocht TEUN graag hooren schertsen, en het doofstomme kind was overgelukkig, als het hem naderen zag, en als hij het leerde, knippen van steenen te maken om moschen te vangen; en ZIJTJE zag TEUN met groote, heldere, donkerblauwe oogen al heel vriendelijk aan, als hij den jongen voorthielp en liet hobbelen op zijn knie, tot hij van vreugd het eenig geluid maakte, dat hij te voorschijn kon brengen. En 's avonds als TEUN naar huis ging, gebeurde het wel, dat zijne lippen haar blank aangezichtje (en ook niet meer) aanraakten; en het "wel te rusten, TEUN!" was er niet minder vriendelijk om.

Maar gisteravond had ZIJTJE hem erg geplaagd, want het was reeds de zesde dag van de jacht, en schoon TEUN menig haas had thuisgebracht, hij had nog geen enkel patrijs geschoten.

"Neen, TEUN-broër!" had ZIJTJE gezegd: "haar, dat gaat nog, maar veeren kan je niet schieten; die zijn je te gauw of, maat!"

"Hoeveel hoenders wil je, dat ik je morgen thuisbreng?" vroeg TEUN.

"Ik zal 't je maar niet te zwaar opleggen, jongen!" antwoordde ZIJTJE. "Schiet er twee, en ik zel leuven, dat je 't nog kenne."

"'t Zel beuren, zij!" riep de jager, en sloeg zijn arm om haar middel. "'t Zel beuren na je woorden, of mijn naam zal geen TEUN de Jager meer zijn!" En hij trok haar naar zich toe.

"Bedaard, TRUNTJE!" riep het meisje; "geen gekheid, hoor! Zoenen? ben je raar? Als er maar eerst hoenders zijn, dan zullen we reis kijken. Foei, jongen, geen gekheid!" En ze lachte, dat ze schaterde om aan de ernstige waarschuwing klem bij te zetten.

"Erg best," antwoordde de minnaar; "maar weet je wat, ZIJ? geef me een zoen op hand; en als ik je morgen geen hoenders breng, zoen me dan nooit weer; maar breng ik ze mee, wee je gebeente!"

"Gedaan!" riep ZIJTJE vroolijk, en zij trad naar hem toe, en gaf hem een fikschen handslag, en liet zich een kus op de wang drukken, waarbij haar mondje zich iets of wat minder afdraaide dan anders; en de doofstomme jongen, die het aanzag, lei zijn hoofd in zijn nek, sprong in het rond van genoeg, en klapte in de handen op het heuglijk gezicht.

Verbaast het u dat TEUN de Jager heden met eenige verachting op "maar een haas" nederziet?

En toch! Had hij het haas maar gehad! want het scheen er meer en meer naar te staan, alsof hij niets thuis zou brengen. Te vergeefs had hij reeds een paar uur door het breede Schoorler duin omgedwaald; door valleien, waar hij tot over de enkels in het dichte, bruine mos stapte; over witte blinkerds, waar het droge, rollende zand zijne voetstappen uitwischte; langs vlakten, waarin brakke poelen den grond doorweekten; nergens, om een Noord-hollandsche jachtterm te gebruiken, nergens

vleugels, en vlogen verder. Eindelijk wilde hij een poging doen om ze van zeer verre te schieten; maar zijn geweer ketste en viel hem uit te handen. Toen kraaiden de patrijzen alle drie diemaal, en een er van vloog op den hoed van den jonker, waar het zitten bleef. "Mag ik schieten, jonker?" riep hij. De jonker wuifde vriendelijk met de hand van ja. Hij lei aan, het hoen viel; maar toen hij ging om het op te rapen, was noch het hoen, noch de jonker van Schoorl te vinden; maar daar lag het bloedige hoofd van ZIJTJE, en zag hem met gebroken oogen aan; en toen hij daar lang op staarde, daar kwam eensklaps de zee, en het hoofd begon op de golven te bewegen, en achteruit te gaan, en verdween, en kwam weer boven, en verdween weer, tot dat hij ontwaakte. Zijn haan kraaide; het licht scheen door reten en vensters. Hij kleedde zich tot de jacht.

En nu, daar hij lang op de zee staart, herhaalt zich het visioen, en het hoofd

van ZIJTJE verschijnt tusschen de zonnige, schuimige rimpels van de Noordzee, en gaat op en neder met de golven.

Hij wendde zijn gezicht af van de plas, en strekte zich voorover in het hangen van den heuvel uit, met de armen onder het hoofd. Weldra geraakte hij in slaap, en het akelige schouwspel

speelde hem op nieuw voor den geest; maar de gansche zee werd rood als bloed, en vlammetjes en vonken dansten er op rond, en zwierden er overheen in kringen. Op eens, daar dreunden twee schoten. Hij ontwaakte. Veldin was door het geluid opgevlogen, en draafde reeds den heuvel af.

Statig trok een blauwe rookwolk van achter een naburig duin omhoog, en een groote klucht patrijzen vloog verschrikt vooruit. TEUN riep den hond terug, en volgde de hoenders met de oogen. Zij zakten aan den anderen kant van den heuvel zachtens lager, en trokken met den wind zuidwaarts heen. Het volgende oogenblik verscheen er een man op den top van dat duin, en zag rond waar zij bleven; maar zij waren reeds weer gevallen. Daarop laadde hij bedaard zijn geweer, en TEUN de Jager zag hem een koppel mooie hoenders in de tasch bergen, nadat hij die eerst een oogenblikje met welgevallen bekeken had.

Het was DERK JOOSTEN, de eenige mensch in geheel Schoorl, die hem niet lijdten

mocht, en dien hij niet kon uitstaan. Want DERK JOOSTEN was een gemeene knaap, en die er niet vies van was het vak van strooper met dat van jager te verbinden, en hij had hem eens betrapt, daar hij in den laten avond bezig was strikken voor hazen te zetten, eene liefhebberij, waaromtrent de Schorelaars in een kwaden naam zijn. Voor het overige was hij een slecht jager, en met stroöpen en al bracht hij in een jachtseizoen niet half zoo veel thuis als "de dubbele" TEUN: wat hem in dezen zeer verveelde.

Zoo ras DERK TEUN den Jager bemertke, riep hij hem half gebiedend toe:

"Waar zijn ze heen getrokken, TEUNIS?"

"Dat mot jij weten!" antwoordde deze.

"Kan ik dan door den berg heen kijken?" grauwde DERK JOOSTEN. "Heb jij al wat?"

"Geen haar of veër!" riep TEUN de Jager openhartig.

"Ik wel," riep DERK grijnslachende; en hij haalde een haas en drie patrijzen uit de weitasch, en hield die triomfant in de hoogte.

"Ieder zijn beurt, DERK!" riep de ander hem toe.

"Ja," schreeuwde DERK; "en of jij van daag ereis geen beurt hadde, d . . derskind!"

Toen daalde hij het duin af, en ging zijns weegs, zich naar het noorden wendende.

"Nu naar het Achterveld, Veldin!" zei TEUN de Jager tot zijn hond, en een straal van moed blonk weder in zijne oogen, een blijde lach kwam op zijn bruin gezicht,

Hij nam een korte teug uit zijn veldflesch, en wandelde zuidwaarts op.

Hij had de plek, waar hij de patrijzen had zien vallen, goed in zijn ziel geprint. Naar alle berekening was het eene hem zeer wel bekende vlakte, die er uitziet als eene mislukte ontginning, en hier en daar bezet is met kleine boschjes van bremstruiken, kruipwilg, en dwergachtige elzenboompjes. Hij hield echter nog meer zuidwaarts aan, als ging hij de plek voorbij, om de hoenders tegen den wind te schieten. Toen naderde hij de vlakte; maar de patrijzen waren wild geworden. En lang voor hij ze onder schot kon hebben, vlogen ze op en trokken een goed end wegs zuidoostelijk af, waar zij weder neervielen.

“Geduld,” dacht TEUN, en nadat hij vruchteloos de vlakte had afgezocht of er ook een enkele was achtergebleven, ging ook hij in die richting, om de klucht te vervolgen.

Zoo ging het hem nog drie of vier malen, even als in zijn droom; de patrijzen bleven hem telkens vooruit; hij verloor echter den moed niet; het gezicht der hoenders in 't verschiet, hoe sarrend ook, hield dien gaande. Maar zóó was zijn ziel van patrijzen vervuld, dat ik bijna geloof, dat er dwars over zijn weg een haas had kunnen heengaan zonder dat hij het, hoe goed jager hij ook was, anders dan te laat zou bemerkt hebben. Na een paar uren jagens rustte hij nogmaals uit bij een plek waar de hond welwater vond. Het dier, niet te vreden zich te laven, legde zich geheel op zijn buik in den plas, maar zag er na die verkwikking ook weer levendig en wakker uit, als in den vroegen morgen. TEUN nam er een voorbeeld aan, en vervolgde de jacht.

Reeds had hij het Berger Bosch op zijde. Op eens ziet hij de klucht weer opvliegen, en kort daarop nedervallen. Hij haastte zich in die richting aan te treden. Reeds naderde hij tot de plek waar zij wezen moesten! De hond hield den neus met de meeste oplettendheid langs den grond. TEUN'S hoop was nog zoo levendig niet geweest dien ganschen dag. Maar op eens! daar valt hem de jachtpaal van den ambachtsheer van Bergen in het oog, wiens ban zich nog eenige roeden verder dan het bosch uitstrekt. Reeds was de hond dien snuffelend voorbijgegaan. De verzoeking was groot. Hij had nog niets opgedaan; na eene vermoeiende jacht van zoovele uren. Nog meer, hij had er op geroemd, dat hij patrijzen meê zou brengen. Hoe zou ZIJTJE hem den beloofden kus weigeren; erger, hoe zou zij hem uitlachen! Zijn naam zou geen TEUN de Jager meer zijn. De oppasser van het Berger Bosch was naar Alkmaar. DERK JOOSTEN — ha, hoe tergend had hij de hoenders opgeheven! — was noordwaartsuit gegaan. En daar, een veertig schreden verder misschien, lagen de voorwerpen van zijn verlangen, neen, van zijn behoefte, de mooie hoenders, vermoeid van den langen tocht, wie weet hoe vast, uit te rusten in het hooge mos.

Hij gevoelde dat hij beefde; het hart sloeg hem in de keel. De hond ging al snuffelend verder. Hij hief zijne oogen op en zuchtte diep. Een ondeelbaar oogenblik —

en hij riep den hond terug, die onwillig gehoorzaamde. "Teun de Wilddief wil ik althans voor mij zelven niet heeten", zuchtte hij.

Hij keerde den jachtpaal en het jachtveld des Heeren van Bergen den rug toe, en op eens als om hem te beloonen — een luid gesnor! Met de korte vleugels ruischende, vloog, vlak vóór hem, een koppel hoenders op: achterblijvers, die den trein niet hadden kunnen volgen. Op hetzelfde oogenblik was zijn vinger aan de trekkers; de twee

schoten knalden. Het eene patrijs viel onmiddellijk loodrecht neder; het andere trok nog een oogenblik verder, draaide in de lucht, en viel evenzeer. Terwijl Veldin het eerste greep, ging hij om het ander zelf op te rapen. Het leefde nog, en poogde zich in het mos te verbergen, maar hij pakte het. Droevigen klagelijk zag het dier hem aan, met zijn

klein rond oog, waarin het licht reeds half was gebluscht. Hij liet het weder vallen. Met zulk een oog had zijtje hem aangezien in dien akeligen droom. Het geheele visioen stond hem weder voor den geest. Toen hij het patrijs weder opraapte, was het kleine ronde oog reeds met het grijze vlies geloken.

De noodlottige herinnering is voorbij, en teun de Jager vervolgt vroolijk het overige gedeelte zijns wegs. Hij heeft wat hij wenschte; de tot instandhouding zijns naams vereischte twee patrijzen hangen op zijne heupen. Hij heeft zijtjes kussen niet verbeurd. Het weder geladen geweer valt hem licht. Zoo stapt hij door hoog heidekruid en bremstruiken verder. Een kwartier uurs later, en een haas springt op, en valt bijna op hetzelfde oogenblik door het "snellere lood in zijn vaardige sprongen gestuit," als de dichtstrijkste jager van geheel Holland gezongen heeft.

"Hoe later op de markt, hoe schooner volk!" zegt teun de Jager. En wel tevreden over zijn jacht stapt hij rustig op Schoorl aan.

Het was reeds laat in het middaguur, en nog een vermoeiende klim en verre wandeling, ofschoon de afstand hemelbreedte zoo groot niet was. Maar wat betekende vermoeienis? Triomfant zou hij zijtje met zijn jacht voor oogen treden.

"Mag ik het haas dragen, teun?" vroeg een kleine jongen met stroogeel haar en koffiebruine wangen, die op het laatste duin van Schoorl uit het kreupelhout te

voorschijn kwam, waarin hij zich een stok gesneden had, als hij de ruige pooten door het net van de weitasch steken zag.

"Jawel, KREELIS-broer!" zei TEUN de Jager vroolijk; "ik zal 't je geven; maar je mot er niet van snoepen, hoor!" Hij zette zich op den grond, en de tasch openende wierp hij er eerst de hoenders uit, die hij bovenop geschikt had. De jongen greep een op, en bekeek het.

"Hè, wat een vette!" zei de jongen. "En watte mooie oogjes!" voegde hij er bij, in kinderlijke speelschheid een der oogen van het hoen opentrekkende, en het TEUN voorhoudende.

"Laat de oogen dicht, kwajongen!" zei TEUN de Jager driftig; en weder kwam er een wolk over zijn voorhoofd.

Toen hing hij het haas met de loopers en *sautoir* op den stok van den knaap; en deze, trotsch op zijn vracht, en zich groot gevoelende boven al de boerenknapen der gecombineerde heerlijkheid van Schoorl, Groet en Kamp, daalde gezwind met het dier naar beneden.

Maar TEUN de Jager verborg de beide hoenders in den binnensten zak van de weitasch, dat er geen veertje uitstak. "Ik zel me oolijk houden," zei hij tot zich zelve, "en reis kijken wat ze doet."

Zoo wandelde hij het dorp door en den zandweg op, in stilte berekenende of het waarschijnlijk was, dat ZIJTJE op dit uur van den dag thuis zou wezen of niet. Hij was nog geen vijftig schreden van haar stulpje af. Daar ritselde het hout aan zijn linkerhand, en ZIJTJE sprong met een luide kreet, om hem te verschrikken, te voorschijn. Het doofstomme kind volgde haar langzaam.

TEUN de Jager verschrikte werkelijk meer dan ZIJTJE had kunnen verwachten. Een koude rilling ging hem door de leden. Maar hij herstelde zich.

"Platzak!" riep hij met een lach.

"Dat's niet waar!" zei het vroolijke meisje, "want ik heb den jongen al ezien met et haas. Maar waar zijn de hoenders, TEUN?"

"Ik heb er geen te pakken kunnen krijgen!" zei TEUN de Jager; maar hij gevoelde, dat zijn gezicht hem verried. "Toch niet, ZIJ!" voegde hij er bij, toen deze hem ongelooovig aanzag.

"Al waar, maat?" zeide zij, en greep naar de tasch om zich te overtuigen.

Maar hij trok haar de tasch uit de lieve hand en schoof ze met een woesten ruk op zijn rechter zijde. Het meisje lachte en sprong voor hem heen om er toch in te zien. Het schot dreunde, de hond sloeg aan; en ZIJTJE lag bloedende aan zijne voeten.

In de plotselinge beweging om de weitasch op zijn andere zijde te schuiven, had een der kleine mazen van het net den haan van zijn linker loop gevat, het geweer in de hoogte geheven en het schot doen afgaan.

TEUN de Jager en de beide knapen stonden versteend; maar het doofstomme kind kwam het eerst tot bewustzijn; woedend vloog het op TEUN aan, en beet hem in den arm. Het geweer was op den grond gevallen. Op eens bukt de ongelukkige jager zich, en vat het bij de greep; maar een forsche hand grijpt de tromp, en ontruikt het hem. Het was een boer, die toegeschoten was, en nu het geweer in de lucht afschoot. Het halve dorp snelt toe en dringt zich om het lijk van ZIJTJE en om den rampzalige, die zijn geweer terug begeert en in stomme razernij met de omstanders worstelt.

Aan ZIJTJE was niets meer te doen. Ieder weet, dat een schot hagel *à bout portant* duizendmaal erger wonden maakt dan een kogel, want ieder korrel maakt eene afzonderlijke, en de hoeveelheid lood is ongelijk zwarer. Maar ook het schot had het lieve kind vlak onder het hart getroffen. Van geheel Schoorl beweend, ging zij ter ruste onder "de groene boompjes" van het kerkhof. De oude grootmoeder en het doofstomme kind waren alles kwijt.

De ongelukkige TEUN de Jager verviel in zware koorts, waarin hij onophoudelijk ijde en raasde. Op den nacht, nadat ZIJTJE begraven was, ontsloep hij zijn in slaap gevallen waker, en klom het venster uit. De oppasser van het Berger Bosch, die laat te huis kwam, zag hem in den maneschijn boven op het duin in zijn hemd arbeiden. Hij ging op hem af. TEUN herkende hem niet.

"Wat doe je daar, TEUN?" riep hij met een forsche stem, en greep hem bij den arm.

"Jonker!" zei de ongelukkige verschrikt en zachtjes: "ik begraaf haar. Aanstands komt de zee."

En hij dekte zand over een der patrijzen, waarvoor hij een kuil gegraven had met zijne vingeren.

Den volgenden avond had hij den geest gegeven.

1840.

TEUN BIJ HET LIJK VAN ZIJNDE.

Column Kees de Bakker: 'Over beeldhouwer Guust Persoon'

Cultuur 15 februari 2024, 09:20

De nieuwe column van Kees de Bakker gaat over Guust Persoon, de beeldhouwer van het beeld van Teun de Jager. Begin 2025 komt het bronzen beeld van Teun de Jager op het plein voor het grote Klimduin.

Beeld Teun de Jager (in miniformaat) van Guust Persoon bij het grote Klimduin (foto Hans Brouwer/Hobro fotografie)

Beeldhouwer Guust Persoon: 'Kinderen moeten op Veldin, de hond van Teun, kunnen zitten. Zonder sokkel houd je het laagdrempelig en toegankelijk'

37 jaar geleden moet het idee voor een beeld van Teun de Jager in mijn hoofd zijn opgekomen toen we in de 19e eeuw-reeks als eerste deel de uitgave Teun de Jager in 1987 uitbrachten, met een inleiding van Peter van Zonneveld. Er moest niet alleen een beeld komen, maar ook een plein. Het werd toen een school. Ik doe het deeltje cadeau aan beeldhouwer Guust Persoon, die ermee verguld is, want hij legt een heuse Teun de Jager-verzameling aan, zoals een geïllustreerde Camera Obscura. Dus krijg ik in mijn koffie een lepeltje van de voormalige herberg Teun de Jager, nu Heel en Al. Om zijn collectie compleet te maken geef ik hem ook 'Hier is zon, zee en zand' uit 2018, waarin Peter van Zonnevelds verhaal over Nicolaas Beets, Hanny Alders' uitleg over de twee liederen over Nicolaas Beets en Teun de Jager die ze op 8 februari 1990 heeft ge-

speeld in De Oorsprong met haar muziekgroep het Kaas- en Broodvolk. En mijn hertaling van Teun, eerder verschenen in 'Hier schijnt de zon' uit 2003, met schrijvers uit Schoorl, Groet en Camperduin.

Teun de Jager met een patrijs in z'n hand (foto Arian de Rijk)

Openbare kunst

Arian de Rijk en ik, lid van de historische werkgroep beeld en wandelroute Teun de Jager, bezoeken Guust Persoon, de beeldhouwer uit Driehuis die volop bezig is met het beeld dat begin 2025 wordt geïnstalleerd. Guust las de mogelijkheid om in tekenen op Boknet, een prikbord voor openbare opdrachten. Voor hem sprong die opdracht eruit en strookt ook met zijn idee over openbare kunst. Inspiratie zijn de Hildebrandbeelden in de Haarlemmer Hout, waar hij

toen woonde. Hij vindt het beeld van Jan Bronner van Teun ook niet stroken met het romantische beeld dat in de opdracht staat. 'Kinderen moeten op Teuns hond Veldin kunnen zitten. Zonder sokkel houd je het laagdrempelig en toegankelijk.' Bepalend is voor hem Beets' verhaal over Teun. Hij concurreerde met het werk van collega Pauline Bakker die ook een ontwerp inzond. Haar werk kende hij minder dan dat van Marieke van der Meer, die hij kent van de 'Meta maze' van Doloris in Tilburg. De bevolking van Schoorl en Groet kon een stem uitbrengen op deze drie ontwerpen. Het beeld van Guust kwam als nummer één uit de bus.

Guust Persoon met zijn Teun de Jager collectie (foto Arian de Rijk)

Mooi vindt Guus het dat zijn beeld 'Zaaien in de Schaduw' uit 2015 te zien was op de tentoonstelling 'Goeie grond' van 1 tot 3 september in Museum Kennemerland en dat zijn beeld stond op de poster. Guust blijkt verrassend veelzijdig te zijn. Hij schildert. Maakte beelden van hout, is decorbouwer en betrokken bij dierentuinen (Artis, het leeuwenhok) en pretparken. De leeuwen hadden eerst een klein hokje maar hebben nu een tienmaal zo groot oppervlak als leefruimte, een groot verschil.

Bronsgieter

Het proces van het beeld gaat in fasen voordat de bronsgieter het echt af heeft. De mal is aanvankelijk van gips, het patineren volgt later. Guust heeft het meeste werk gedaan op de werkplaats van de bronsgieter Gerard Dielemans in Tilburg, die hij ook leerde kennen via de 'Meta maze' van Doloris in Tilburg. Eerst moet alles in klei worden verbeeld. Hij wil er een expressief beeld van maken, het moest eruit springen. Hij heeft oog voor details. Zo komt hij op het idee op de hoed van Teun te baseren op de Teun uit Aap, Noot, Mies. Het beeld moet levensecht worden. Hands, benen, voeten, worden later als het van brons is aan elkaar gelast. Het gietproces bepaalt de volgende stap. Oog voor detail zie je ook uit de hand van Teun die de kopjes van de twee geschoten patrijzen vasthoudt. Teun is gefixeerd op de wens om de patrijzen te schieten. Dat zijn geliefde Sijtje zal sterven en hij kort daarna, kan hij nog niet bevroeden.

Details van het beeld 'Teun de Jager' door Guust Persoon

guustpersoon.nl ©

Guust Persoon

Drie beelden in Schoorl van Teun de Jager: welke wordt het?

‘De Teun de Jager wandelroute’

Samenstelling door de historische werkgroep: Kees de Bakker, Alphons Leysen en Arian de Rijk

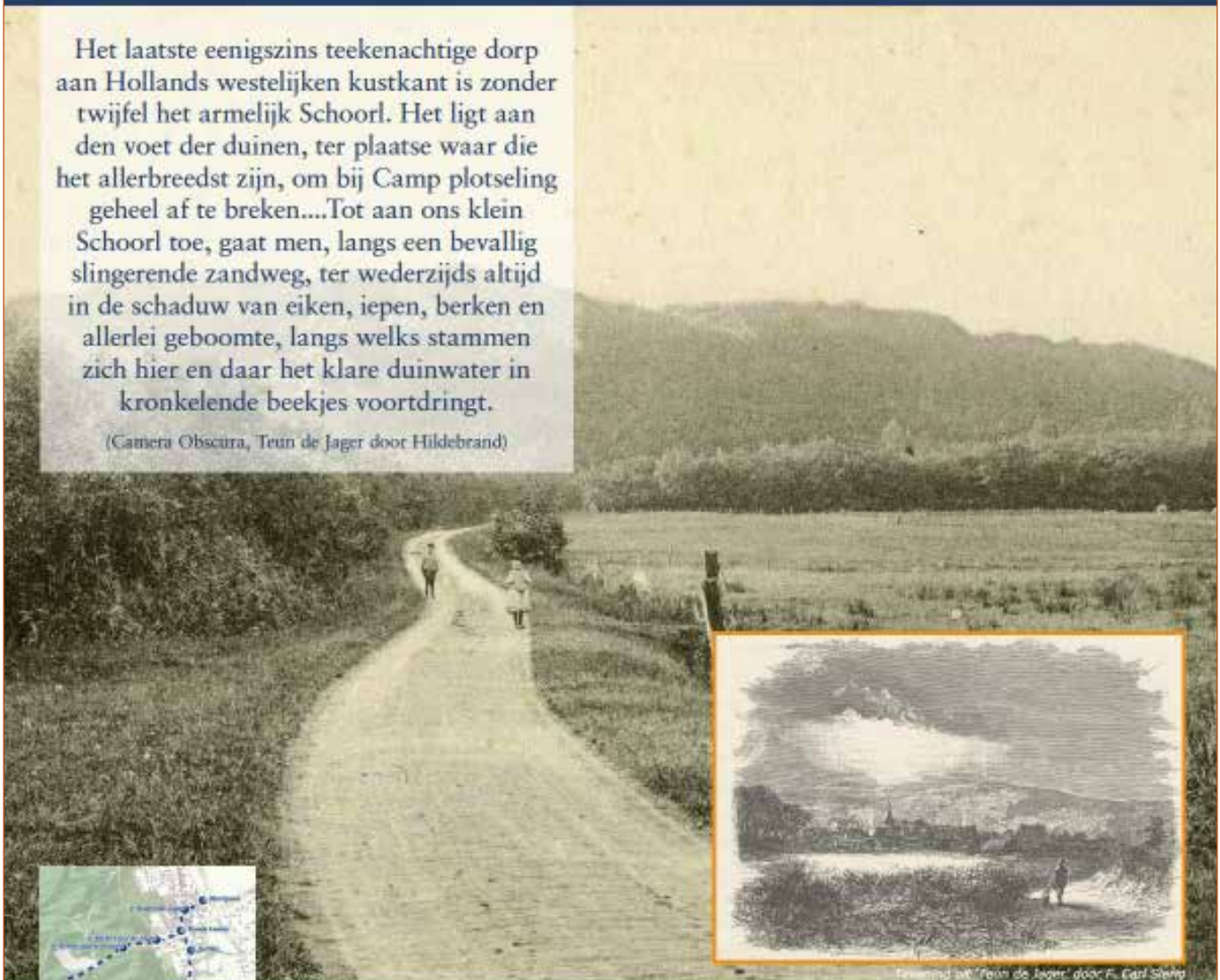
Uitwerking door Maïthe Vos, HB Adviesbureau

TEUN de JAGER-ROUTE

1. Startpunt

Het laatste eenigszins teekenachtige dorp aan Hollands westelijken kustkant is zonder twijfel het armelijk Schoorl. Het ligt aan den voet der duinen, ter plaatse waar die het allerbreedst zijn, om bij Camp plotseling geheel af te breken....Tot aan ons klein Schoorl toe, gaat men, langs een bevallig slingerende zandweg, ter wederzijds altijd in de schaduw van eiken, iepen, berken en allerlei geboomte, langs welks stammen zich hier en daar het klare duinwater in kronkelende beekjes voortdringt.

(Camera Obscura, Teun de Jager door Hildebrand)

Duinweg richting Schoorl omstreeks 1905

1) startpunt op de parkeerplaats achter het centrum van Schoorl

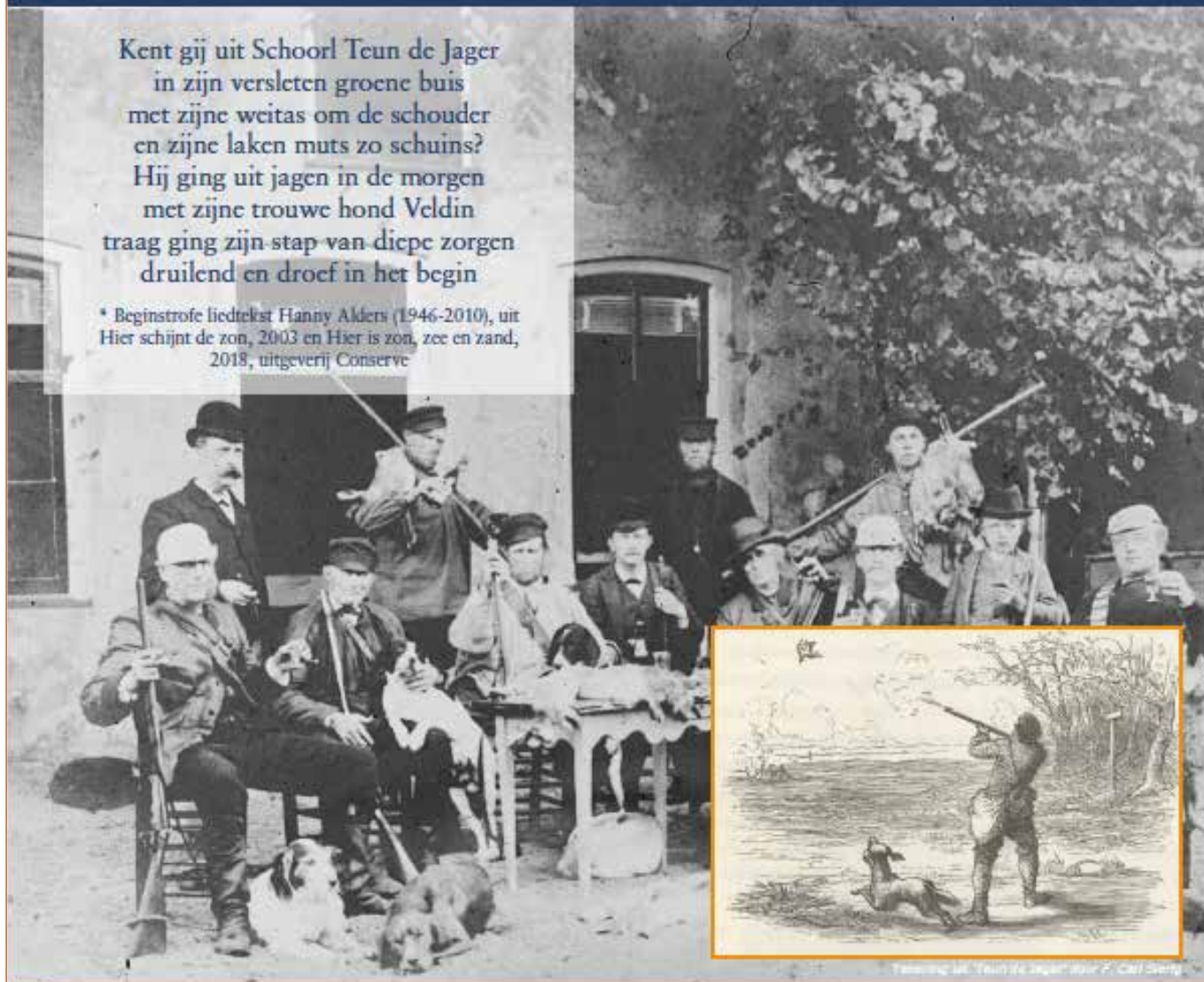
TEUN de JAGER-ROUTE

2. Paardenmarkt

Kent gij uit Schoorl Teun de Jager
in zijn versleten groene buis
met zijne weitas om de schouder
en zijne laken muts zo schuins?
Hij ging uit jagen in de morgen
met zijne trouwe hond Veldin
traag ging zijn stap van diepe zorgen
druilend en droef in het begin

* Beginstrofe liedtekst Hanny Alders (1946-2010), uit
Hier schijnt de zon, 2003 en Hier is zon, zee en zand,
2018, uitgeverij Conserve

Café de Rustende Jager omstreeks 1900

Tekening uit "Teun de Jager" door F. Carl Smit

2) op de Paardenmarkt bij de 'Rustende Jager'

TEUN de JAGER-ROUTE

3. Roode Leeuw

‘Weet je wel , waar ‘t an houdt’, had de oude Krelis eens gezegd, daar hij voor De Roode Leeuw met enige boeren op de bierbank zat, en Teun de Jager voorbijkwam, beladen met een zwaren jachtbuit...

(Camera Obscura, Teun de Jager door Hildebrand)

bron van de afbeelding

Tekening uit 'Teun de Jager' door P. Carl Sierig

TEUN de JAGER-ROUTE

4. Kerkje

Aan het einde van dit aangenaam pad steekt het groene torentje van Schoorl spits in de hoogte om op het eigenlijk dorp en zijne vele graanakkers neder te zien, waar de gort geoogst wordt die tot de vermaardheden der Alkmaarsche markt behoort.

(Camera Obscura, Teun de Jager door Hildebrand)

Het centrum van Schoorl omstreeks 1900 met kerk, raadhuis en akkers

Oude raadhuisje van 1801 en kerk 1787, tekening Anton Fleck

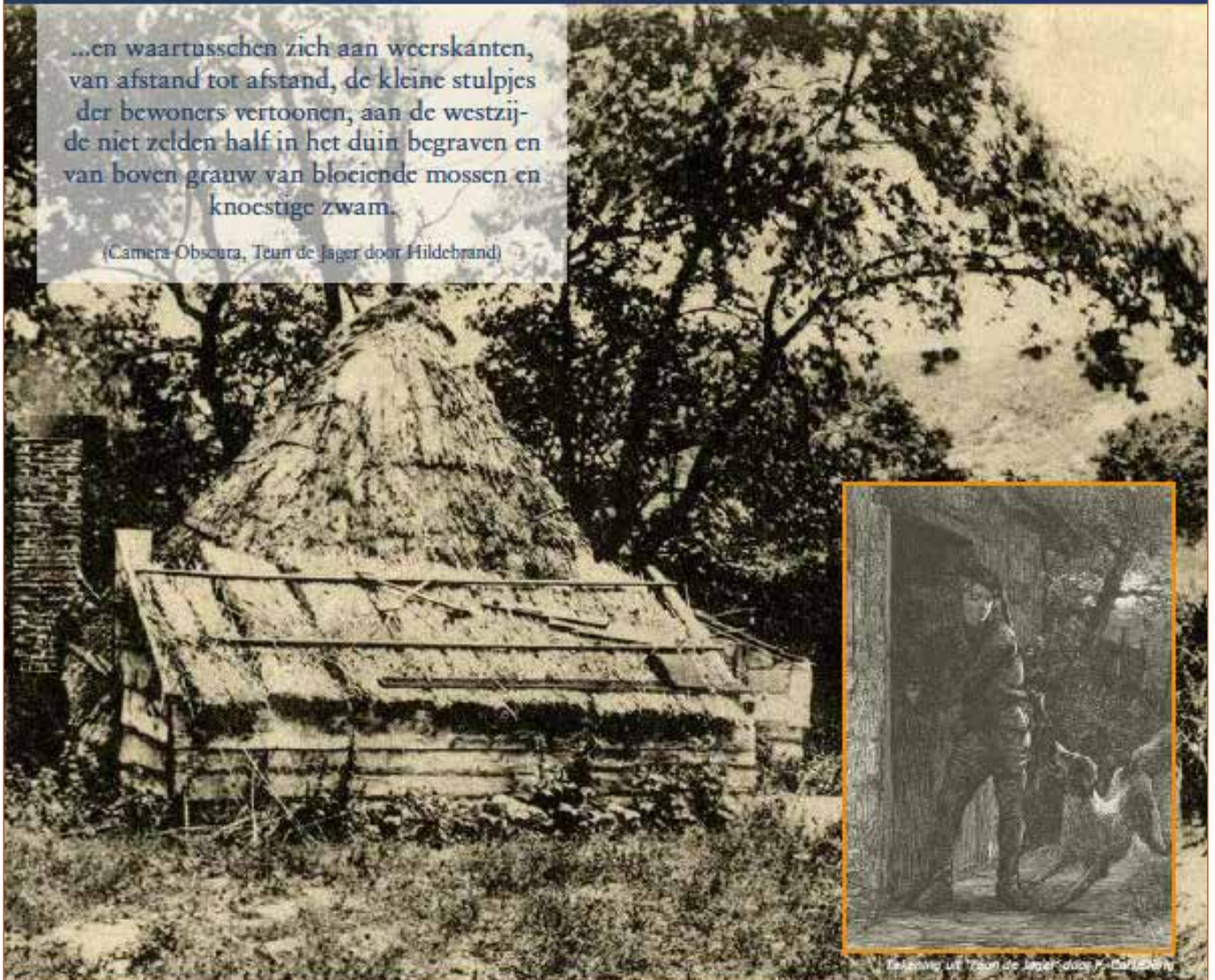
TEUN de JAGER-ROUTE

5. Huisje Teun de Jager

...en waartusschen zich aan weerskanten,
van afstand tot afstand, de kleine stulpjes
der bewoners vertoonen, aan de westzij-
de niet zelden half in het duin begraven en
van boven grauw van bloeiende mossen en
knoestige zwam.

(Camera Obscura, Teun de Jager door Hildebrand)

Huisje van Teun de Jager onder aan de Klimweg

5) huisje van Teun de Jager onderaan de Klimweg

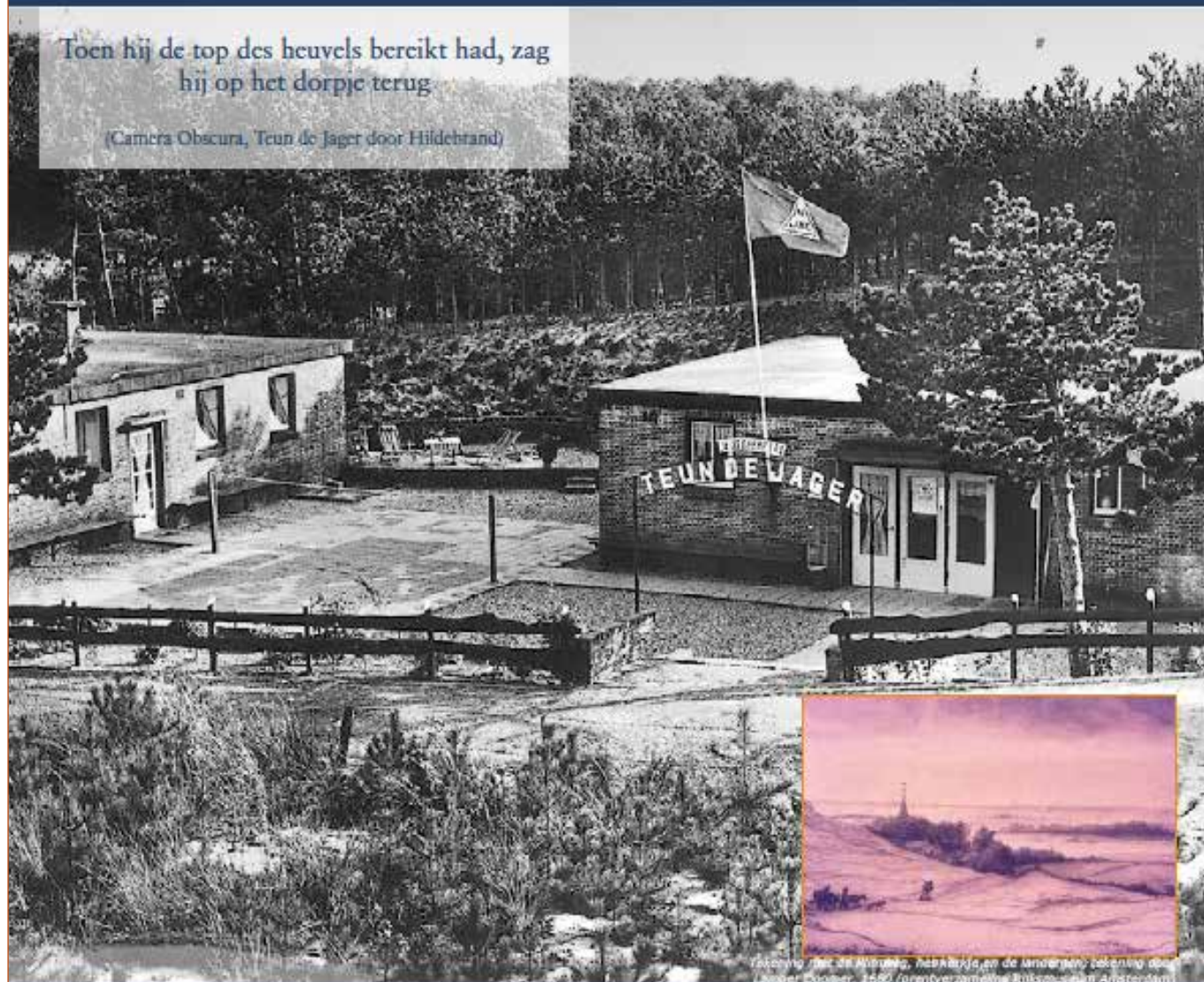
TEUN de JAGER-ROUTE

6. Jeugdherberg Teun de Jager

Toen hij de top des heuvels bereikt had, zag
hij op het dorpje terug

(Camera Obscura, 'Teun de Jager' door Hildebrand)

Jeugdherberg Teun de Jager omstreekt 1960

6) Jeugdherberg 'Teun de Jager' nu 'Heel en Al' boven aan de Klimweg

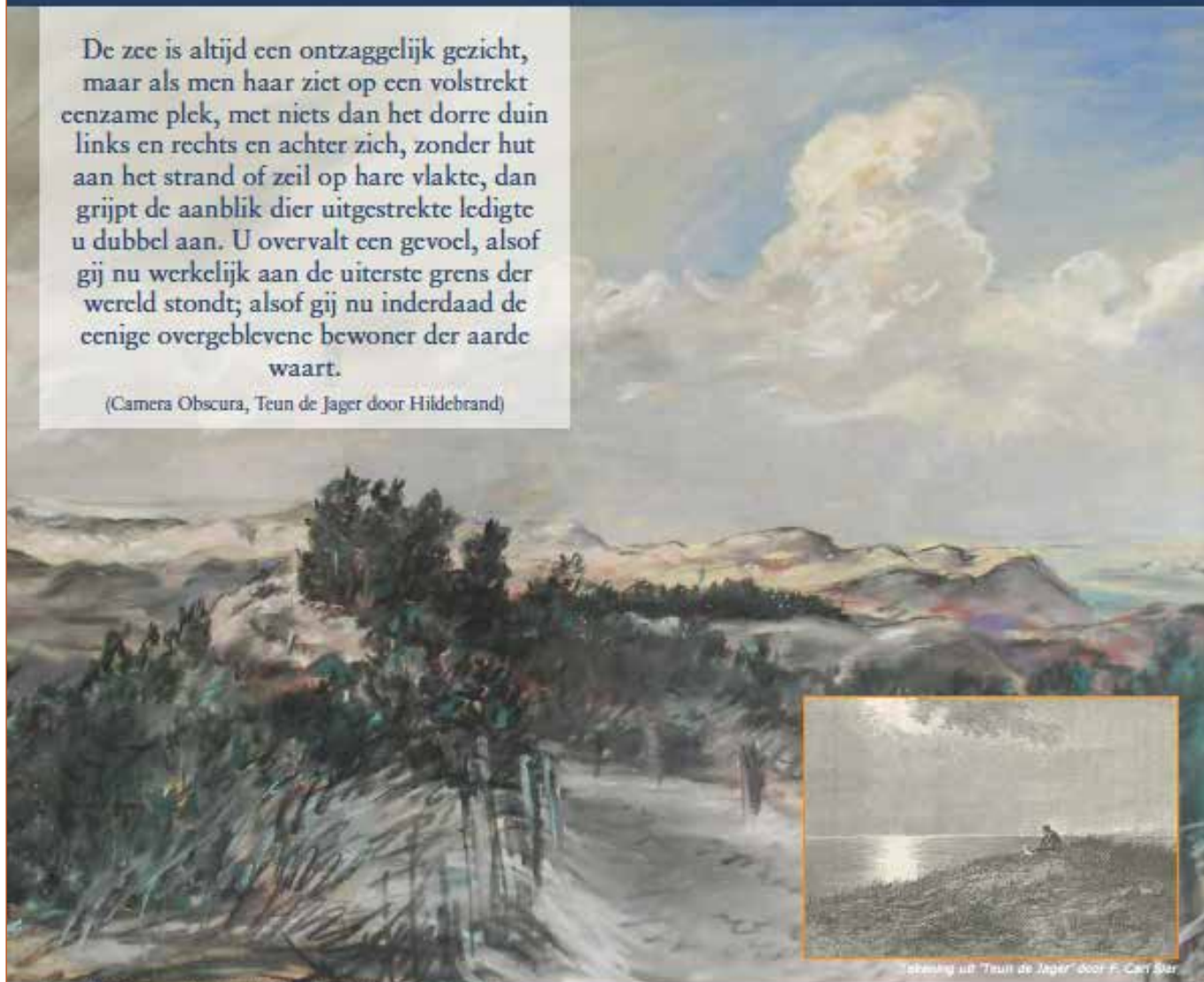
TEUN de JAGER-ROUTE

7. Voormalige radartoren

De zee is altijd een ontzaggelijk gezicht,
maar als men haar ziet op een volstrekt
eenzame plek, met niets dan het dorre duin
links en rechts en achter zich, zonder hut
aan het strand of zeil op hare vlakke, dan
grijpt de aanblik dier uitgestrekte ledigte
u dubbel aan. U overvalt een gevoel, alsof
gij nu werkelijk aan de uiterste grens der
wereld stondt; alsof gij nu inderdaad de
eenige overgeblevene bewoner der aarde
waart.

(Camera Obscura, Teun de Jager door Hildebrand)

Uitslag uit 'Teun de Jager' door F. Carl Star

Torenpad richting noord naar het Klimduin, krijttekening E.J. Bowien, 1942

7) gezicht vanaf de voormalige Radartoren richting Klimduin

TEUN de JAGER-ROUTE

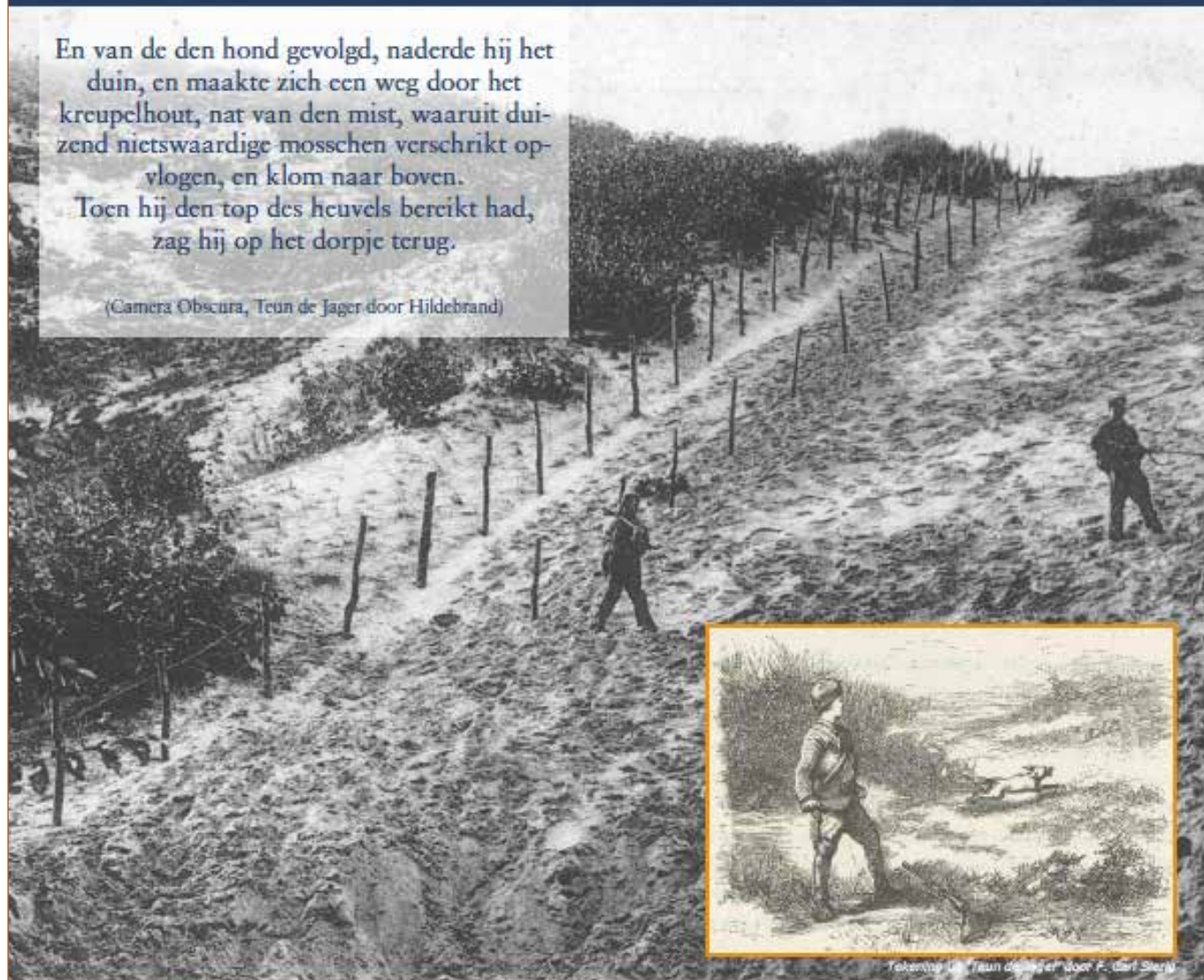
8. Klimduin

En van de den hond gevolgd, naderde hij het
duin, en maakte zich een weg door het
kreupelhout, nat van den mist, waaruit dui-
zend nietswaardige mosschen verschrikt op-
vlogen, en klom naar boven.

Toen hij den top des heuvels bereikt had,
zag hij op het dorpje terug.

(Camera Obscura, Teun de Jager door Hildebrand)

Tekening van Teun de Jager door F. Carl Stern

Klimduin omstreeks 1900

8) bord bovenaan het Klimduin

TEUN de JAGER-ROUTE

9. Beeld van Teun de Jager

‘Teun de Jager’ is een verhaal van Nicolaas Beets uit de Camera Obscura, zijn beroemdste boek. Door Beets geschreven onder het pseudoniem Hildebrand.

Teun de Jager is het romantische verhaal van Teun, de beste jager in zijn omgeving die in de duinen doorgaans jaagt op hazen met zijn weitas, laken muts op en trouwe hond Veldin. Teun lijkt zorgeloos en blijmoedig door het leven te gaan. Hij leeft in een eenvoudig hutje, aan de voet van de Schoorlse bossen in de duinen, waarvan het natuurschoon idyllisch worden beschreven. Zijn geliefde Sijtje daagt hem uit om op hoenders te jagen en dat verhaal dat oorspronkelijk ‘De Patrijzen’ heette, dat de jonge Beets in 1840 schreef, loopt tragisch af. Het wordt in 1841 in Het Leeskabinet gepubliceerd en in 1854 in de vierde druk van de Camera Obscura.

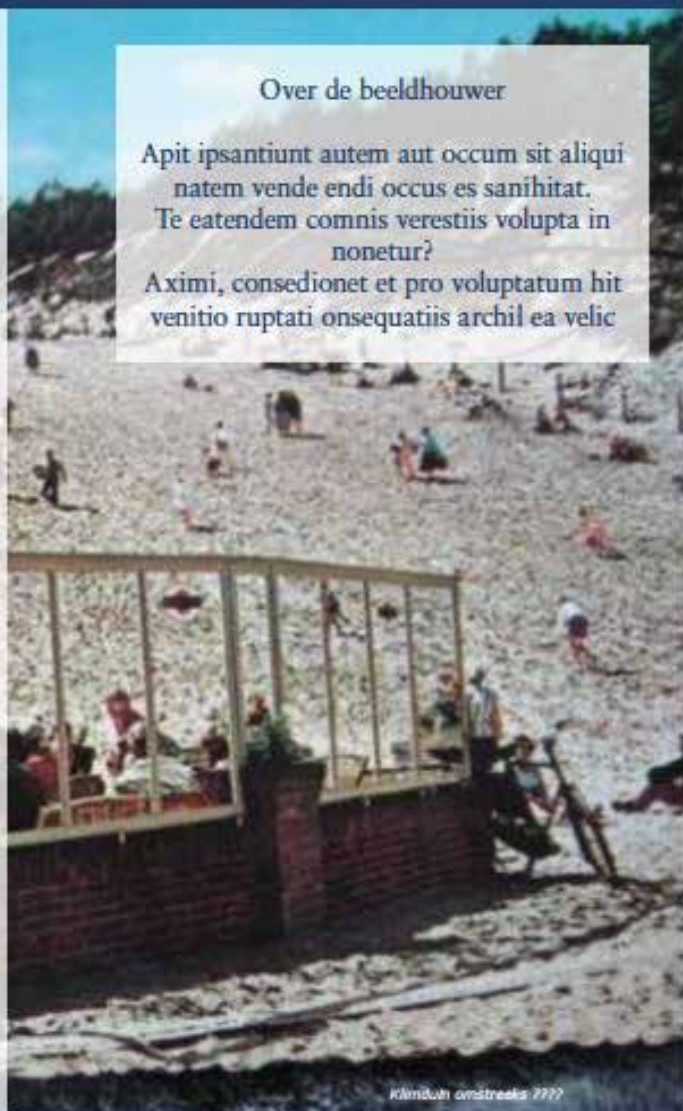
Nicolaas Beets (1814-1903) was behalve schrijver en dichter ook predikant en hoogleraar. Hij heeft de streek rond Schoorl goed leren kennen in de tijd dat hij veel op huize De Nijenburgh bij Heiloo vertoefde. Samen met zijn verloofde Aleida van Foreest dwaalde hij vaak door het ongerepte Noord-Hollandse duinlandschap dat in dit verhaal zo dichtterlijk beschreven wordt. Hij vertelt hierin op weemoedige toon de liefdesgeschiedenis van Teun en Sijtje, die door de dood zo vroeg uit hun bestaan worden gerukt. In een later verschenen Duitse versie in 1890 in de Deutsche Lehrer-Zeitung herleeft Sijtje en trouwt met Teun. Het verhaal verscheen in 1892 in het Engels als ‘Tony, a Tale of the Dunes’.

Over de beeldhouwer

Apit ipsantiunt autem aut occum sit aliqui
natem vende endi occus es sanihitat.

Te eatendem comnis verestiis volupta in
nonetur?

Aximi, consedionet et pro voluptatum hit
venitio ruptati onsequatiis archil ea velic

klmduin omatreaka 7777

9) bord bij het beeld van Teun de Jager op het Roode Leeuwplein